

A TETTLEGESSÉG LÉLEKTANA

Talán nincs is olyan ember, aki még nem volt szenvedő alanya vagy éppen elkövetője tettlegességnek, tehát érdemes beszélni erről a nagyon is mindennapos emberi cselekedetről. Hogyan és miért jön létre? Milyen fokozatai, okai, módjai vannak?

„tettlegesség az olyan becsületsorbitó cselekmény, amely a sértett testének célzatos érintésében vagy bántalmazásában nyilvánul meg anélkül, hogy testi sértést eredményezne”

A tettlegességet már kisgyermekkorban megtapasztalhatjuk, amikor gyermek társaságban elcsattan egy-egy pofon. Ha nem velünk fordul elő, akkor csak nézzük, és példaként tároljuk el a memóriánkban. Ezt is lehet? Pedig nem lehet, mert az óvónéni vagy a tanár szétválasztja, megszidja, esetleg meg is bünteti a vétkeseket. Ezzel együtt kialakul bennünk a gátlás: nem szabad bántalmazni senkit, mert ezért büntetés jár. S akkor még ott van a szülői tettlegesség, amely a kellő időpontban adott „makarencó” pofontól akár a nagy verésig terjedhet.

Hogy miért a gyermekkorral kezdjük ezt a témát, annak egyszerű magyarázata van. Gondolkodásunk és viselkedésünk alapjait vitathatatlanul a gyermekkorból hozzuk magunkkal. Ki ilyen, ki olyat. Melyik felnőtt

tel nem fordult még elő, hogy olyan nagyon szerette volna fejbe verni a zsarnok főnököt, az aljas kollégát, vagy éppen az eléje tolatkodó, szemtelen autóstársat? De többnyire nem tesszük, mert kiépültek bennünk a gátlások, és tudjuk, ha mégis meg tesszük, ezért büntetés jár.

A tettlegességet az 1978. évi IV. törvény, a Büntető Törvénykönyv így definiálja: „tettlegesség az olyan becsületsorbitó cselekmény, amely a sértett testének célzatos érintésében vagy bántalmazásában nyilvánul meg anélkül, hogy testi sértést eredményezne”. Tehát a meglökés, a pofon, a kar hátracsavarása akkor nem tettlegesség, ha az könnyű, súlyos vagy halált okozó súlyos testi sértést okoz.

Egy pofon csak tettlegesség, de ha ettől beszakad az áldozat dobhártyája vagy agysérülést szenved, az már testi sértés. Vagyis büntetőjogi szempontból nem mindegy, hogy egy ilyen jellegű cselekedetnek mi lett a végeredménye. A tettlegesség definícióját értelmezve az is világos, hogy akaratlanul elkövetett tettlegesség nem létezik, mert annak bántó szándékúnak kell lennie.

Megkülönböztethetünk legális és illegális tettlegességet.

Legális tettlegességről akkor beszélhetünk, ha rendészeti vagy őrző-védő feladat végrehajtása során kényszerintézkedésre kerül sor. Ennek egészen mások az indítékai, hiszen aki végrehajtja, a társadalom érdekében cselekszik. Az ilyen tettlegességnek megvannak a szabályai és a módszerei, amelyek alkalmazásával, ha csak lehet, el kell kerülni a testi sérülés okozását.

Ha a témát tovább elemezzük, rájövünk, hogy a tettlegesség indítékai mindig a gondolatok világából indulnak, és ezzel a pszichológia foglalkozik, a fizikai végrehajtás vizsgálata pedig a viselkedéstanra, az etológiára tartozik.

A tettlegességnek számtalan módja és fokozata van a kabátmegfogástól kezdve a test különböző pontjaira irányuló ütéstől a földre lökésig. Az ilyen cselekményt nemcsak kézzel, hanem felsorolhatatlanul sokféle eszközzel is el lehet követni. A tettlegesség mindig az agresszió egyik formaként nyilvánul meg. (Ami az indítékot illeti, azokban jó eligazítást nyújt dr. Csányi Vilmos érdekesítő könyve az emberi viselkedésről.)

LÁSSUK, MILYEN OKOKBÓL JÖHET LÉTRE TETTLEGESSÉG?

► **Területföltés.** Az ember teritoriális lény, s ha az általa szükségesnek vélt területét veszély fenyegeti, támadhat. Nemzetközi vitákban előfordul, hogy néhány száz négyzetméteres határterületekért képesek az államok háborúzni. Nem az érték, a birtoklás a fontos.

► **Birtokföltés.** Nagyon hasonló a területföltéshez, de itt épületekről, tárgyakról van szó. Ami az enyém, azt nem adom! Ütök is, ha kell!

► **Birtoklási vágy.** Az előbbi ellentéte. Tengerek a példa a más tulajdonának erőszakos elvételére, ami az utcai rablástól a tetten ért, támadó betörőn át az erőszakos vagyonekborzásig terjedhet.

► **Személyföltés.** Aki a saját személyét vagy a hozzátartozói, barátai, munkatársai személyét mások által fenyegetve látja, tettlegességre ragadtathatja magát.

► **Frusztrációs agresszió.** Ha egy embert megakadályoznak valamilyen számára fontos cél elérésében, ha fájdalmat okoznak neki, vagy valamit elvesznek tőle, azonnal spontán agresszió törhet ki belőle, amelyet a felgyülemlett belső feszültségek generálnak.

► **Megalázás.** A megalázott személy vagy a megalázás pillanatában, vagy ennek többszöri ismétlődése után támadhat. Ez okból is kerülni kell mások felesleges megalázását.

► **Explorációs agresszió.** Új ember épül be a csoportba, s a rangsori pozíció eléréséért akár tettlegesség is előfordulhat. Nemcsak a gyermekkorra jellemző szituáció.

► **Indíték nélküli agresszió.** Fiatal férfiak jellegzetes cselekedete. Nincs oka rá, de ütni akar valakit. Példa; futhuligánizmus, ok nélküli utcai támadás.

► **Büntetés elkerülése.** Tetten ért tolvajok és merénylők akár tettlegességgel is menekülnének az elfogásból, hogy elkerüljék a súlyosabb büntetést. Ezért fontos, hogy a feltartóztatott személyt ne engedjük ütéstávolságon belülre, ne fordítsunk neki hátat, mert minden előzetes jel nélkül, váratlanul is támadhat.

T. I. G.